

1 - Rikoksen uhrin oikeudet

Mitä tietoja rikoksen uhri saa viranomaisilta (esim. poliisilta tai syyttäjältä) jo ennen kuin rikosilmoitus on tehty?

Heti uhrin otettua yhteyttä rikospoliisiviranomaisiin tai syyttäjälaitokseen (*Ministério Público*) hänellä on oikeus saada tietoja seuraavista asioista:

- millaista tukea, kuten lääkinnällistä apua, psykologista tukea, erityistukea ja tarvittaessa turvakotipaikan, uhri voi saada ja kuka sitä voi tarjota
- miten ja missä rikosilmoituksen voi tehdä
- miten ja millä edellytyksillä uhri voi saada suojelua
- miten haetaan oikeusapua ja oikeudellista neuvontaa
- miten ja millä edellytyksillä rikoksentekijältä voi vaatia korvausta
- jos kyse on väkivaltarikoksista tai perheväkivallasta, miten ja millä edellytyksin uhri voi vaatia valtiolta korvausta
- miten uhri voi hyödyntää tulkkaus- ja käännöspalveluita
- niiden viranomaisten yhteystiedot, joiden puoleen uhrien on käännettävä antaakseen tai saadakseen tietoa tapauksesta
- miten ja millä edellytyksin uhri voi saada korvausta rikosoikeudenkäyntiin osallistumisesta aiheutuvista kuluista.

Nämä tiedot voivat vaihdella uhrin erityistarpeiden ja henkilökohtaisten olosuhteiden sekä rikostyyppin mukaan, ja menettelyn muissa vaiheissa voidaan antaa lisätietoja.

Rikoksen uhri (unionin kansalainen tai unionin ulkopuolisen maan kansalainen) ei asu maassa, jossa rikos tapahtui. Miten hänen oikeuksiaan suojellaan?

Jos uhri asuu jossakin EU-maassa ja on joutunut rikoksen uhriksi Portugalissa mutta ei ole tehnyt siitä ilmoitusta, hän voi tehdä rikosilmoituksen asuinmaansa viranomaisille. Uhrin asuinmaan viranomaiset välittävät rikosilmoituksen viipymättä sen maan toimivaltaisille viranomaisille, jossa rikos tapahtui.

Jos uhri asuu toisessa EU-maassa tai EU:n ulkopuolisessa maassa, hän voi antaa asuinmaassaan lausuntoja, joita voidaan käyttää todisteena oikeudenkäynnissä ilman, että uhrin tarvitsee palata Portugaliin. Jos uhrilta kuitenkin edellytetään lisälausuntoja mutta hän ei enää ole maassa, jossa rikos tapahtui, hän voi antaa ne asuinmaastaan käsin puhelimitse tai videoneuvottelun avulla.

Mitä tietoja hänelle annetaan, jos hän tekee rikosilmoituksen?

Jos uhri ilmoittaa haluavansa saada tiedon kaikista rikosoikeudellisessa menettelyssä tehdyistä päätöksistä, hänellä on oikeus saada edellä mainittujen tietojen lisäksi myös tieto rikosilmoituksen aiheuttamista jatkotoimista, kuten päätöksestä syytteen nostamisesta epäiltyä vastaan tai asian käsittelyn lopettamisesta tai väliaikaisesta keskeyttämisestä, sekä määrätyistä pakkokeinoista. Hänellä on myös oikeus saada tieto oikeudenkäynnin päivämäärästä, kellonajasta ja paikasta sekä tuomiosta.

Onko rikoksen uhrilla oikeus maksuttomiin käännös- ja tulkkauspalveluihin (poliisin tai muiden viranomaisten kanssa asioidessa tai rikostutkinnan ja oikeudenkäynnin aikana)?

Kyllä. Jos uhri ei osaa portugalia ja hänen on osallistuttava johonkin menettelytoimeen, hänellä on oikeus saada kyseisestä menettelytoimesta vastaavan viranomaisen pyynnöstä tulkki, joka ymmärtää hänen puhumaansa kieltä ja portugalia.

Tulkin käyttö on maksutonta.

Miten viranomaiset huolehtivat siitä, että rikoksen uhri ymmärtää heitä ja he uhria (jos kyseessä on lapsi tai vammainen henkilö)?

Kun uhrille on annettu vakioasiakirja (josta käy ilmi hänen oikeutensa ja velvollisuutensa uhrina), hänelle annetaan selkeä ja ymmärrettävä, hänen yksilöllisiin ominaisuuksiinsa (esimerkiksi kulttuuristaustaan tai kognitiivisiin kykyihin) mukautettu selitys muun muassa voimassa olevien tulkin nimittämistä koskevien säännösten soveltamisesta siinä tapauksessa, että uhri ei osaa tai ymmärrä portugalinkieltä tai hänellä on vamman tai toimintarajoitteen vuoksi muita erityisiä viestintätarpeita.

Rikoksen uhrien tukipalvelut

Mitä kautta uhri voi saada tukea?

Uhri voi saada tukea rikospoliisiviranomaisilta, syyttäjälaitokselta ja erilaisista uhrien tukipalveluista.

Ohjaako poliisi uhrin automaattisesti tukipalvelujen piiriin?

Uhrille tiedotetaan käytettävissä olevista tukipalveluista, jotta hän voi halutessaan hyödyntää niitä.

Jos uhri on joutunut perheväkivallan uhriksi, hänelle kerrotaan hänen oikeudestaan saada apua perheväkivallan uhrien tukemiseen erikoistuneesta palvelusta. Kun uhri on suostunut ottamaan vastaan erityisapua asuinalueensa (tai työpaikkansa alueen tai muu alueen) tukipalvelusta, rikospoliisiviranomaiset ottavat yhteyttä kyseiseen palveluun.

Miten rikoksen uhrin yksityisyyttä suojellaan?

Uhrille tarjotaan asianmukainen suojelun taso erityisesti turvallisuuden ja yksityisyyden suojelun osalta, jos toimivaltaiset viranomaiset uskovat, että häneen kohdistuu vakava kostotoimien ja uudelleen uhriksi joutumisen uhka tai että hänen yksityisyyttään saatetaan loukata. Tämän vuoksi uhrin ja tämän perheen ja epäiltyjen tai syytettyjen henkilöiden välisiä kohtaamisia vältetään huolellisesti kaikissa paikoissa, joissa he oleskelevat oikeudenkäynnin aikana, erityisesti tuomioistuinrakennuksissa. Uhrilla on oikeus tulla kuulluksi epävirallisessa ja yksityisessä ympäristössä, ja häntä voidaan kuulla videoneuvottelun avulla.

Edellyttääkö tukipalvelujen saaminen rikosilmoituksen tekemistä?

Ei. Uhri voi käyttää tukipalveluja riippumatta siitä, onko hän tehnyt rikosilmoituksen.

Uhrin henkilökohtainen suojeleminen, jos häntä uhkaa vaara

Millaista suojeleminen on saatavissa?

Uhrin suojeleminen ja turvallisuus varmistetaan määräämällä, että syytettyä henkilöä vastaan toteutetaan yksi tai useampi pakkokeino. Pakkokeinolla rajoitetaan syytetyn vapautta. Se voidaan määrätä rikosoikeudellisen menettelyn aikana, jos on olemassa riski syytetyn pakenemisesta, rikosta koskevien todisteiden keräämisestä ja säilyttämisestä vaarantumisesta, yleiseen järjestykseen kohdistuvasta vaarasta ja/tai rikollisen toiminnan jatkumisesta.

Kun uhri todistaa oikeudenkäynnissä, häntä ja hänen perhettään suojellaan erityisellä todistajansuojeluohjelmalla erityisesti kostotoimilta, pelottelulta tai muulta rikolliselta toiminnalta, muun muassa toimilta, jotka voivat vaarantaa todistajien hengen, fyysisen koskemattomuuden ja henkisen ja psyykkisen hyvinvoinnin sekä ihmisarvon.

Kuka suojelua antaa?

Suojelua antavat rikospoliisiviranomaiset, syyttäjälaitos ja erilaiset uhrien tukipalvelut.

Arvioidaanko uhrin tilannetta sen selvittämiseksi, voiko rikosentekijä aiheuttaa hänelle lisävahinkoa?

Sen mukaan, missä vaiheessa menettely on, tilanteen arvioi rikospoliisiviranomaiset, syyttäjälaitos tai tuomioistuin.

Arvioidaanko uhrin tilannetta sen selvittämiseksi, voiko hänelle aiheutua lisävahinkoa rikosoikeudenkäyntimenettelyn vuoksi (rikostutkinnan ja oikeudenkäynnin aikana)?

Kyllä. Arvioinnissa otetaan huomioon menettelyn vaihe. Jos viranomaiset katsovat, että on olemassa vakava uhka tai vahvoja viitteitä siitä, että uhrin turvallisuuteen ja yksityisyyteen voi kohdistua vakava ja tahallinen uhka, hänelle sekä hänen perheelleen tai muille läheisille tarjotaan tasoltaan asianmukaista suojelua.

Millaista suojelua erityisen haavoittuvassa asemassa olevat uhrit voivat saada?

- Uhria kuullaan mahdollisimman pian paikassa, jossa hän tuntee olonsa mukavaksi. Jos uhria on kuultava useammin kuin kerran, kuulemiset suorittaa sama henkilö, jos uhri niin haluaa.
- Uhrin ja syytetyn kohtaamista vältetään huolellisesti, ja esimerkiksi todistamista varten käytetään asianmukaisia teknisiä välineitä, erityisesti video- tai teleneuvotteluja.
- Uhrin antamia lausuntoja voidaan käyttää myöhemmin todisteena oikeudenkäynnissä.
- Seksuaalisen väkivallan, sukupuoleen perustuvan väkivallan tai lähisuhdeväkivallan uhria kuulee uhrin kanssa samaa sukupuolta oleva henkilö, jos uhri niin haluaa, ellei sitä tee tuomari.
- Tuomioistuin voi määrätä, että kuuleminen järjestetään suljetuin ovin.

Onko alaikäisillä uhreilla erityisiä oikeuksia?

Riippumatta siitä, millaisesta rikoksesta on kyse, alaikäisiä pidetään aina erityisen haavoittuvassa asemassa olevina uhreina.

Erytyisen haavoittuvassa asemassa olevan uhrin oikeuksien lisäksi rikoksen uhriksi joutuneella lapsella on aina mukanaan oikeudellinen edustaja tai, jos lapsen ja oikeudellisen edustajan välillä on eturistiriita, asianajaja. Uhria kuullaan aina epävirallisessa ympäristössä, ja mukana voi olla myös uhreja työkseen tukeva henkilö ja/tai psykologi.

Kun rikos johtaa uhrin kuolemaan, mitkä ovat perheenjäsenten oikeudet?

Kuolemantapauksessa oikeus korvaukseen koskee henkilöitä, joilla on siviilioikeuden nojalla oikeus elatukseen, ja henkilöä, joka on elänyt uhrin kanssa avoliitossa. Näillä henkilöillä voi olla myös oikeus saada valtiolta ennakkokorvausta.

Mitkä ovat rikoksen uhrin perheenjäsenten oikeudet?

Uhrilla ja hänen perheellään on oikeus suojeluun heihin kohdistuvilta kostotoimilta, pelottelulta tai muulta rikolliselta toiminnalta. Uhrilla on hänen todistaessaan oikeudenkäynnissä oikeus saada suojelua teoilta, jotka voivat vaarantaa hänen henkensä, fyysisen koskemattomuutensa, henkisen ja psyykkisen hyvinvointinsa sekä ihmisarvonsa. Jos viranomaiset katsovat, että on olemassa vakava kostotoimien uhka tai voimakkaita viitteitä siitä, että uhrin turvallisuuteen ja yksityisyyteen voi kohdistua vakava ja tahallinen vaara, hänelle sekä hänen perheelleen tai muille läheisilleen tarjotaan tasoltaan asianmukaista suojelua.

Voiko rikoksen uhri osallistua sovitteluun? Millä ehdoin? Onko rikoksen uhri turvassa sovittelun aikana?

Kyllä. Kun kyse on vähäisistä tai vähemmän vakavista rikoksista, kuten uhkauksista, vähäisistä vahingonteoista ja pahoinpitelyistä, laissa säädetään asian ratkaisemisesta uhrin ja syytetyn välisellä sovittelulla edellyttäen, että syytetty on jo tunnustanut rikoksen.

Syyttäjälaitos voi näin ollen tutkintavaiheessa oma-aloitteisesti tai uhrin ja syytetyn pyynnöstä siirtää asian sovitteluun ja ilmoittaa heille, että asia on siirretty sovitteluun ja sovittelija ottaa heihin yhteyttä.

Sovittelu on maksutonta, luottamuksellista ja vapaaehtoista, eli uhri osallistuu siihen vain niin halutessaan ja voi milloin tahansa keskeyttää sen.

Jos sovitteluratkaisua ei saada aikaan, rikosoikeudellinen menettely jatkuu.

Missä rikoksen uhrin oikeuksia koskeva laki on saatavilla?

Laki on saatavilla osoitteessa https://www.pgdlisboa.pt/leis/lei_main.php

■ Päivitetty viimeksi: 14/08/2025

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät asianomaiset jäsenvaltiot. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Euroopan komissio ei ole vastuussa tässä asiakirjassa esitetyistä tai mainituista tiedoista. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.